

မုန်ကသုန် ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis)

မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) မုန်တိမနုလုတ်.

မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) မုန်တိဆါအယာ်တကလုတ်လါအဆုခိတိဆါ အယာ်ဆုပုကညိဒီးကသုန်တဖၣ်အဆိၣ်ခိဖျိပစိအုၣ်ဘၣ် တိဆါတိဘၣ်ကုဘၣ်ကံအယိနုၣ်လိ. တိဆါအယာ်အံၣ်မုၣ်ဝဲ alphavirus ဒီးဘၣ်ထွဲဒီး မုၣ်ထီၣ်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (eastern equine encephalitis) ဒီး Venezuelan equine ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါအယာ်တဖၣ်နုၣ်လိ. တိဆါအယာ်လါအကဲထီၣ်သးခိဖျိ မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) မုန်တိလါတိယုဘၣ်အိၣ်ကဲခဲဝဲဒိၣ်မးဖဲကီၣ်အမဲရကါအပူနုၣ်လိ. ဖဲ ၁၉၄၁ နံၣ်, မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) ရုလိအသးဒိၣ်ဒိၣ်မုၣ်မုၣ်လါကီၣ်စဲၣ်တဘျးဘၣ်အပူဒီးကီၣ် ခဲနုၣ်အပူနုၣ်လိ. ဖဲအနံၣ်ဝဲနုၣ်, ပုၣ်ဘၣ်ဝဲ နုၣ်တိဆါထီၣ်ဘးလါ ၈၀၀ ကယၣ်ယၣ်ဒီးပုၣ်သံကွဲၣ်ဝဲဒၣ်အ က ၉၀ ဖဲမံၣ်နုၣ်စိထီၣ်ကီၣ်စဲၣ်အပူနုၣ်လိ. စးထီၣ်ဖဲနုၣ်ဝဲလါ လိၣ်ခဲဖဲမံၣ်နုၣ်စိထီၣ်အပူ မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) တမါအသးခဲအံၣ်ခဲအံၣ်လါဘၣ်ဒီးအတိရုလိအသးစ့ၣ်ကိး ဆံးစ့ၣ်လါဝဲဒၣ်နုၣ်လိ.

မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) အတိလါဘၣ် ယိၣ်အိၣ်ထဲလုၣ်.

အါဒၣ်တိတကုၣ်ပုၣ်လါအဘၣ်ကုဘၣ်ကံဝဲဒၣ်တိဆါအယာ်အံၣ် နုၣ်တအိၣ်ဒီးတိဆါအပနီၣ် မုတမုၣ် တိဆါအယာ်အံၣ်တကုၣ်အပနီၣ်လါအတမုၣ်တိးကူတိဆါဘၣ်နုၣ်လိ. ညိနုၣ်တိဆါ အပနီၣ်ကဖျါထီၣ်ဝဲဒၣ်သတုၣ်ကလံၣ်ဖဲလါ ၁-၂ နံၣ်အတိၣ်ပူဖဲပ စိစးထီၣ်အုၣ်ဝဲအလိၣ်ခဲနုၣ်လိ. မုၣ်ဒၣ်အမုၣ်ကယလါအစ့, လါဆိဒၣ်တိဖဲသံဆံးဒီးပုၣ်သုၣ်ကသးပုၣ်တဖၣ်, ဘၣ်သုၣ် သုၣ်ကဒီးနုၣ်ဘၣ်ဝဲဒၣ်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ) နုၣ် လိ.

အါဒၣ်တိတကုၣ်ပုၣ်လါအတုၣ်ဘၣ်တိဆါနးနးကွဲၣ်ကွဲၣ်စးထီၣ်အ သးလါတိကီၣ်ထီၣ်အိၣ်သတုၣ်ကလံၣ်, ခိၣ်သုၣ်ယံဆါ, ကီၣ်ဘိ ဖုၣ်ဆါ, ဘျး, မုတမုၣ် အဂံၣ်ဘါစါဝဲဒၣ်နုၣ်လိ. ဘၣ်သုၣ် သုၣ်တိဆါအယာ်အံၣ်တုၣ်လါတိသးဒိၣ်ပုၣ်, တိသးအုနု ညိ, တိထီၣ်, ဒီးတိသးသပုၣ်ဘၣ်သးနုၣ်လိ. ဘၣ်ယးခိၣ်နုၣ်

တိဆါအတိအိၣ်သးတဖၣ်အံၣ်နုၣ် ၅-၁၅ မုၣ်ကယလါယၣ်ယၣ် မုၣ်တိဆါလါအမဲသံတိသုဝဲ, ဒီးဖိသုၣ်ဆံး ၅၀ မုၣ်ကယလါ အဘၣ်နုၣ်တိဆါအံၣ်ဒီးအိၣ်မုၣ်ဒီးဝဲတဖၣ်အခိၣ်နုၣ်ဟးဂီၣ်ကွဲၣ်ဝဲ ဒၣ်တစိသးနုၣ်လိ. အါနုၣ်တိဆါထွဲမၤတိဆါအံၣ်ထွဲကွဲၣ်ထွဲအ ဂါအမဲၣ်ညါတအိၣ်ဝဲဒၣ်ဒီးတိကုၣ်ယါဘျါ မုန်ကသုန် ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) ဘၣ်. ဘၣ်သုၣ်သုၣ်အလိၣ်အိၣ်လါတိဘၣ်ထီၣ်တိဆါဟံၣ် ထဲဒၣ်လါတိဆါတိအိၣ်သးနးအဖိခိၣ်နုၣ်လိ.

ပုၣ်လါအိၣ်ဒီးမုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) အတိလါဘၣ်ယိၣ်မုၣ်မတသုၣ်တဖၣ်လုၣ်.

အါဒၣ်တိတကုၣ်တိဟံၣ်ဖျါထီၣ် မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) အဂုၣ်ခိဖျိကီၣ်စဲၣ်သုၣ်တဖၣ်ဒီးခဲနုၣ်အကီၣ်ရုၣ်ဖဲ Mississippi အထံကိၣ်အမုၣ်နုၣ်တကယနုၣ်လိ. ခါလါအပူကွဲၣ် တိထီၣ်နုၣ်ဝဲဒၣ်တိဆါအယာ်အတိရုလိအသးဖဲမံၣ်နုၣ်စိ ထီၣ်အမုၣ်နုၣ်ဒီးအကလံၣ်ထံးတကယနုၣ်လိ. ပစိလါအရုလိ ဝဲဒၣ် မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) အယာ်တဖၣ်ညိနုၣ်အိၣ်ဝဲဒၣ်အါအါဂီၣ်ဂီၣ် လါတိလိၣ်ဒ်သိးအံၣ်တဖၣ်မုၣ်လါအစုးကါဝဲဒၣ်တပံၣ်တမါတိစုၣ် စိၣ်အလိၣ်လါအမုၣ်ကီၣ်စဲၣ်တိသုၣ်တဖျးအလိၣ်လါအတိဒုးဆံ ထီၣ်ပုၣ်ထီၣ်အလိၣ်အကျါတခါနုၣ်လိ. ပုၣ်လါအဖဲမဲတိလါတိ ချါ မုတမုၣ် ပုၣ်လါအနုၣ်လိမဲသကိးတိဟူးတိဂဲလါတိချါသုၣ် တဖၣ်အိၣ်ဝဲလါတိလါဘၣ်ယိၣ်ဒိၣ်အါအလိၣ်မုၣ်လါအဝဲသုၣ် ဘၣ်သဂါဒီးပစိတိယာ်အါအလိၣ်နုၣ်လိ.

ပစိလါအရုလိမုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) မုၣ်ပစိဖဲလုၣ်တကလုၣ်လုၣ်.

ဖဲမံၣ်နုၣ်စိထီၣ်ကီၣ်စဲၣ်အပူ, ပအိၣ်ဒီးပစိအကလုၣ် ၅၀ ယၣ် ယၣ်ဘၣ်ဆၣ်တမုၣ်ပစိလါအစုးအိၣ်ပုၣ်သုၣ်ခဲလံၣ်ဘၣ်. ပစိလါ အအိၣ်ဒီး မုန်ကသုန်ခိန်နှုတ်ညိးတိဆါ (Western Equine Encephalitis) အယာ်အခိၣ်သုၣ်လါပကီၣ်စဲၣ် အပူမုၣ်ဝဲဒၣ် *Culex tarsalis* အကလုၣ်နုၣ်လိ. ညိနုၣ်တိ ထီၣ်နုၣ်ဝဲဒၣ်ပစိသုၣ်တဖၣ်အံၣ်လါတိလိၣ်ဖျိအလိၣ်ဒ်အမုၣ် စံၣ်စိပုၣ်ဖဲအပူဒီးတိဟူးခိၣ်လါအဝဲသုၣ်ဒိၣ်လါဝဲလါထံကျါ ညိဝဲအလိၣ်ဒ်တိပုၣ်လါထံအကျါပူဒီးဟီၣ်ကတိစုၣ်စိၣ်အလိၣ် တဖၣ်နုၣ်လိ. ပစိအံၣ်မုၣ်ပစိလါအဂံၣ်ဆုၣ်ဒီးယူဝဲဒၣ်နုၣ်တ ဘျးမဲလံၣ်စးထီၣ်တိလိၣ်လါအဘၣ်တိမဲလဲထီၣ်လဲထီၣ်အ

WESTERN EQUINE ENCEPHALITIS

လိပ်နွဲ့လိပ်. ပစိတ်ယာအတတ်ဆုးတတ်ဆါအလီဘာဉ်ယိဉ်အ ခိဉ်ကတတ်ဖဲလမံဉ်နံဉ်စိထဉ်ကိတ်ဖဲဉ်အပူညီနုတ်စးထိဉ်အသးဖဲ လာလါယုလံတတ်တုလီလါလါစးပထုဘာဉ်တတ်နုဉ်လိပ်.

ပုတြီဆာဝဲဒဉ်မုနုကသုဉ်ခိဉ်နုဉ်ညိးတတ်ဆါ (Western Equine Encephalitis) သုလာကျဲးလဲဉ်.

ကျဲးအဂုကတတ်လာတတ်တြီဆာဝဲဒဉ် မုနုကသုဉ်ခိဉ်နုဉ်ညိးတတ် ဆါ (Western Equine Encephalitis) မုနုတတ်ဒီသဒါ လီနုနီကစာသးဒီးနဟံဉ်ဖိယိဖိခိဖျိတတ်ဟးဆုးဝဲဒဉ်ပစိတ်ယာ အုဉ်အတတ်တဖဉ်-

- ဟးဆုးတတ်ဟးဂဲဖဲမတတ်လာတတ်ရှာဖဲမုဟါလီသိဒီးမုနုဆုဉ်ထီ ဉ်သိအကတိတ်. မုနုပစိတ်အါဂီဂီဟး ယုအိဉ်အဆဉ်အဆါကတိတ်, လီဆီဒဉ်တတ်စး ထိဉ်ဖဲလါယုလံတတ်တုလီလါလါစးပထုဘာဉ်.
- စူးကါကသံဉ်မသံတတ်ဖိယာလာအပဉ်ဒီး **DEET** ဒ်အလိတ်ကုတတ်ဟးစုနုဉ်ကျဲးအသိး - **DEET** အါ နု ၃၀ မျးကယုမုတတ်လာအပူဖျိုးဒီးတတ်လီဘာဉ်ယိဉ်ဒီးကဲ ထိဉ်ဝဲဒဉ်သုလာပုဒိဉ်တတ်ခိဉ်ပုဒီးဖိသဉ်ခံလါအုအဖိခိဉ်အဂီ နုဉ်လိပ်. ကသံဉ်မသံတတ်ဖိယာလာအကဲထိဉ်သးသုအဂုတဖဉ် ဒ်အမု **picaridin, IR3535** ယ ပနီကျဲးအသိးယုကလုးထး(စ)အသိ နုဉ်လိပ်. စူးကါထဲဒဉ်တတ်ဖိတတ်လဲလါအအိဉ်ဒီး တတ်ဒီသဒါနုဆဉ်ခိဉ်ယုခါစးကရု (**Environmental Protection Agency**) အတတ်မနီဉ်မယါစီးနုဉ်တကုတ်.
- အိဉ်ကတတ်ကတိတ်ပတ်သးလာတတ်ကုတတ်သိးဒီးတတ်အ ပိးအလီလာတတ်စူးကါ **permethrin** တတ်ဖိတတ်လဲအ ဂီနုဉ်လိပ်.
- ကုကတတ်လာအဘာဉ်လီဘာဉ်စး, စုကုစုစုထီဒီးဖျိဉ်ခံထီခိဉ်.
- တဘာဉ်ပျဲနုဉ်ပစိတ်လါနဟံဉ်ပုဒီးဘျးသဒါယာနုဝဲတြီဖိဒီးပဲတြီဖိ ဒီးခိဉ်တဖဉ်.

လာတတ်ဒီသဒါလီနုနီကစာသးဒီးနဟံဉ်ဖိယိဖိလါပစိတ်ယာ အုဉ်အတတ်ဆုးတတ်ဆါအဂုအဂုတဖဉ်ဖဲဖဲဉ်နံဉ်စိထဉ်ကိတ်ဖဲဉ်ပူ အဂီ-

- လူကုဉ်ထံလာအအိဉ်တအဉ်သးလာတတ်ပူတတ်လီတ ဖဉ်အပူလါနဟံဉ်ခိဉ်ဟံဉ်ယုအစုကတတ်တနွဲ့တဘျီလာတတ် ြ တိဆာဝဲဒဉ်ပစိတ်ယာအတတ်ခိဉ်လီအလီတဖဉ်.
- ထံစဲ, ဖိကိ/အခံဒါ, ဆဉ်ဖိကိဖိအစူး, ထိဉ်ဖိလုဉ်ထံအလီ , တတ်လုဉ်ထံအလီလါအဆဲး, ဒီးအဂုအဂုတဖဉ်.
- သမံသမိးကုဉ်ထံယုလီအကျိးထူးကုဉ်သုဉ်လုဉ် ဝဉ်လုဉ်ခဲအဲခဲအဲလာတတ်မလီတတ်ဘာဉ်ယးထံယု လီဝဲဒဉ်ဂုဂုဘာဉ်ဘာဉ်.

- မယးထိဉ်တတ်ကျိဘာတတ်ပျိထံအလီအခိဉ်ကျိ ယးယးဒ်သိးထံဟးထိဉ်တနုအဂီ.
- ကျိဘာယာတတ်ဟံထံအလီယးယး (အဒိ-တတ်ဟံမုခိဉ်ထံအ ဒါ)
- ထာနုမယုသုဉ်ကအိပုဒီးဟိဉ်ခိဉ်ကပံဉ် မုတမု မဲး.
- စူးကါကဒါကုသိလုဉ်အခိဉ်ပဉ်လာအလီလဲတဖဉ်မုတမု ပ ဉ်အိတတ်လီလါအဒိယာတတ်စူးထံတသုအလီ.

Minnesota Department of Health
Vectorborne Diseases Unit
PO Box 64975
St. Paul, MN 55164
651-201-5414
www.health.state.mn.us

Western Equine Encephalitis – Karen (4/11/19)
လာတတ်မနုတတ်ဂုတတ်ကျိအဲလါအကုဂီလီဆီလိဉ်သးအဂီ, ကိး ဘာဉ်ဖဲ- 651-201-5414. စဲကျဲးထူးထိဉ်ဖဲစးခိလာတတ်စူးကါကဒါ ကျဲးအိသုအပူတကုတ်.